

POPOUTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina: Šola in narodno gospodarstvo. — Naravoslovne črtice. (X. Človeški glas in govor in glas živalij.) — Leopold Volkmer. — Pisma „Popotniku“. — Dopisi. — Novice in razne stvari. — Spremembe pri učiteljstvu. — Inserati.

Šola in narodno gospodarstvo.

Nek slovenski dnevnik podal je letos svojim bralcem več prav „duhovitih“ člankov o „moderni šoli.“*)

V teh člankih kar mrgoli „samih temeljitih in neovrgljivih dokazov“ da vsa današnja šola nič ne velja, da je le veliko zlo, ki je prišlo čez nas. Pedagogika je brez vse važnosti, prazna pena, niti vredna imena, vkljub temu, da novošegnji pedagogi okolj nje plešejo, kakor judi okolj zlatega teleta. — Komenski, Komenski, poslušaj vendar modrost razsvitlenega 19. veka! — Po mislih in načelih dotičnega člankarja velja za učitelja vsak „urlaubar“, posebno pa, ako se je pri vojaki povzdignil do „kfrajtarja“ ali celo do „korprola.“ Sedajni učitelji „duhovitemu“ g. pisatelju vsi vkup nič ne veljajo, oni so mu pravi izmeček človeštva!**)

Temu slavnemu listu je začel tako nekako pritrvovati še drugi, med slov. priprostim ljudstvom močno razširjen list, in to je ravno, kar nas sili na odgovor. Ta list, kateremu je gotovo šola pot med ljudstvo odprla, jo zdaj dolži, da jo ona zakrivila splošno sedajno „bedo.“ Mi naravnost rečemo, da kaj bolj krivičnega se narodni šoli ne more lahko očitati, nego je to. — In s čem g. pisatelj, ki se skriva pod znamko +, podpira svojo trditev?

V prvi vrsti so mu nova šolska poslopja pravi trn v peti. Res je, da se je v teku zadnjih let mnogo novih šolskih hramov postavilo, dosti starih predelalo in popravilo, kar se seveda ni moglo izpeljati brez vseh troškov. Pa, ali zamore kdo reči, da se je to zgodilo le tako zarad lepšega, brez vse potrebe? Ni bilo to le neizogibna posledica tiste zakonove določbe, da morajo vsi otroci brez izjeme v šolo hoditi? Šolski hrami so tedaj ravno tako potrebni, kakor so potrebne cerkve, duhovnišča in druga javna poslopja. Gledé tistega večnega krika o velikanskih šolskih poslopih rečemo, da je na Slovenskem prav malo takih, da večina komaj najskromnejšim potrebam zadostuje, mnogo pa tudi tem ne. Učiteljem so navadno tudi v „velikanskih“ poslopih tako tesni prostori v stanovanje odločeni, da bi ž njimi morebiti sam g. + ne bil čisto za-

*) Za dotičen list res prav „moderni naslov.“

**) Primeri let. „Popotnik“ štev. 12, str. 187, dopis „Kranjsko.“

dovoljen. Druga javna poslopja niso nikdar dosti velika in prostorna, le šola bi naj bila zadnji kurnjak v župniji. Mož mnogo veljavnejši od nas vseh je že pred leti ljudem očital, da imajo lepše hleve za svojo živino, kakor pa učilnice za svojo mladino. — Mogoče, da se je tu in tam pri stavljanju šole malo pretiralo, ter nekaj več izdalo, nego je bilo neobhodno potrebno, pa vendar si upamo trditi, da ti troški niso zakrivili splošne bede.

Kako, da se vedno le šolam očita, koliko so veljale in ne tudi drugim napravam? Mi bi lahko z dokazi postregli, koliko so nekatere občine potrošile za reči, ki niso bile neobhodno potrebne, in vendar se o tem molči in vse pušice leté le v šolo. — Bi bilo pa morebiti bolje, da se šole sploh ne stavijo? So, ki tudi to trdijo. V prejšnjih stoletjih ni bilo šol po deželi, niti ne po vseh mestih, — kako vendar, da nam zgodovina toliko pripoveduje o istodobni bedi med ljudmi?!

Kdo jo je neki takrat zakrivil? Iz tega se pač vidi, kako ničeva je g. + ova trditev. Škoda pa je, da tisti „duh“, o katerem g. + govori, ni že zdayno svojih blaženih perut nad nami razprostrl, mogoče, da bi bile potem šole res rasle kakor gobe, brez dela in truda in seveda tudi brez vseh troškov. Pa ko bi se svojim prihodom vsaj zdaj ne odlagal, kajti treba bode še šole postaviti povsod, kjer bodo razmere to zahtevale. Ako stori, da ta poslopja zraste kakor gobe, zagotovimo g. + a, da mu presrečna zahvala dotičnih občin ne bo izostala!

Drugi uzrok splošne bede so menda učitelji se svojimi mastnimi plačami. Pa vsaj nam naših kryavo zasluženih grošev g. + nikakor ne očita, temveč nam jih prav iz srca „privoši“. To je prav diplomatično povedano, da se z besedami misel pokrije. Mi pa se pri tem nehoté spominjamo tistega cerkvenega dostojanstvenika, ki je učitelje primerjal lovskim psom, ki tem bolje lové, tem višje ko kosi kruha visé.

Prašamo, je li treba kmetu, ki ne vé, kam njegovi groši potujejo, vedno kazati le na tiste, ki živé le od drobtinice njegovih davkov? Ali se tako ne veepava ljudem neka mržnja (do učiteljskega stanu, ako se jim vedno pravi, glejte! to so tisti, za katere tako visoke davke plačujete? S tem pa se podkopava tudi zaupanje do šole. Smelo pa trdimo, da vsak učitelj, ki svoje dolžnosti natanko dopolnjuje, svoje plačilo po vsem zasluži in narodu in državi gotovo tudi toliko koristi, kakor kateri si bodi drugi stanovnik.

Nikakor pa ne rečemo, da bi bila sedajna šola že na vrhunču svojega razvoja, da bi bila nedotakljiva, o ne, dovolj ima napak, in mi jih prav dobro poznamo. Te napake odkrivati in bičati, naj bo naloga naših časnikov, da se te napake odpravijo, to naj bi bilo skupno prizadevanje vseh slovenskih rodoljubov brez razločka stanu.

Narodna šola je pogoj narodnega življenja, ona je temelj narodne omike in tudi narodnega blagostanja, zato je bila ona vse čase prav ljubljeno dete vseh odkritosrčnih prijateljev ljudstva. Ljudstvo brez šol — brez omike — kaj je dandanes? Tako ljudstvo pred ali slej umrje duševno in telesno.

Poglejmo vendar k našim bratom Čehom! Ja! kdo jih je pa probudil k novemu življenju, kje pa so začetki njih narodne navdušenosti in odločnega narodnega postopanja. Od kod njih občudovanja yredna narodna zavednost, ki

se ničesar ne ustraši, ki stvarja monumentalne stavbe? Od kod pride, da je na Českem kmetijstvo in obrtstvo tako razvilo? Brez dvoma ima pri vsem tem dobro urejeno šolstvo največ zaslug. To pa Čehi tudi dobro vedó, ter so tudi že od nekedaj bili največji prijatelji šolstva, koje povzdigniti so si vsi stanovi brez izjeme prizadevali. In tudi dandanes je Česka gledé šolstva med prvimi kronovinami v Avstriji.

Kakor je bilo brati v izvestju naučnega ministerstva od lansk. leta se je na Českem največ šol razširilo, tedaj največ storilo v to, da postane pouk bolj obsežen in temeljit. Če pomislimo, da ima na Češkem skoraj vsaka vas svojo šolo, da ima nadalje vsako večje mesto svojo meščansko šolo, trgi in večja sela pa večrazredne ljudske šole; če k temu še štejemo veliko število gimnazij, realk in obrtnih šol, tedaj moramo pač reci, da bi moral česki narod že davno na kant priti, ako bi šole občno bedo provzročevale. Dejanske razmere pa so ravno nasprotné. Česka kronovina je gledé občne blaginje in davkoplačilne moči ena prvih v naši državi. Dežele pa, v katerih je malo slabo osnovanih šol so pa prav revne. Kaj pa še le gorata Švica?! Ta mala republika zavzema gledé kmetijstva, obrta, trgovstva itd., eno najodličnejših mest med evropskimi državami. Ako pa čitamo, da porabijo posamezni kantoni polovico vseh dohodkov za šolstvo, tedaj vemo, od kod to pride.†

S tem mislimo je dovolj dokazano, da šola občne bede ne more zakriviti, temveč, da je ravno šola tisti imeniten faktor, ki splošni napredek najbolj pospešuje. In poglejmo, kake so razmere pri nas.

Ves napredek, vsa narodna zavest datira od tistega časa, ko se je po nemornem trudu in vstrajnem delovanju pokojnega lavant. knezoškofa A. M. Slomška šolstvo preustrojilo in povzdignilo. Naši nasprotniki predobro vedó, koliko je pameten pouk vreden, in je ravno to glavni uzrok, da ga hočejo na vsak način zaprečiti. Kadar bode naše ljudstvo dovolj omikano, potem se bodo tudi našli slovenski trgovci, obrtniki in drugi povzetniki, kojih sedaj tako močno pogrešamo in to, zato, ker našemu ljudstvu manjka za tak posel potrebne šolske omike.

Naša misel je tedaj ta — in menimo, da nam mora pritrditi vsak pravi rodoljub —, da skupno skrbimo za napredek šolstva, da si skupno prizadevamo vse odpraviti, kar nja zdravi razvoj ovira, in da se dobro osnovanega šolstva tudi skupno veselimo. Kar plačuje ljudstvo za šolstvo, to se mu mora prej ali slej zopet povrniti, in da se to tudi v istini zgodi, to bodi naša skrb in naša briga.

Kdor pa tega ne stori, tisti ni mnogo bolji od naših nasprotnikov, kojih namen je po drugem potu in načinu splošno omiko med našim ljudstvom zadrževati. Tu so le sredstva različna, namen pa je eden in isti. S tem pa, da narodno šolstvo pospešujemo, izvili bomo nasprotnikom meč iz rok, naše ljudstvo postalo bode zavedno, samostojno in razumno, ter si bode ravno s tem položilo trden temelj blagostanju in občenemu spoštovanju, kar mu vsi vkup prav iz srca želimo!

Naravoslovne črtice.

X.

Človeški glas in govor in glas živalij.

Najznamenitnejše in najpopolnejše od sopil z jezičkom je človeško govorilo in glasilo (Stimmorgan). Gledé množine in različnosti glasov, ki jih more človek stvarjati, preseže namreč človek vsako sopilo. Po preiskavah glasovitega Janeza Müller-ja je namreč človeško glasilo piščalka z jezičkom, ker on ravno z istim načinom glas stvarja in mu spreminja visokost, kakor piščalka z jezičkom. Glas človeški stvarja se v grlu in sicer v jabelku (Kehlkopf) na gornjem kraju sapnika (Luftröhre). Sapnik združuje pluća z ustno dupljino in z nosno dupljino. Razven sapnikove cevi nahaja se še v vratu cev za hrano, to je požiravnik, in gornji kraj požiravnika, ki je širši, zove se žrelo. Hrana, ki jo goltamo, prehaja tedaj nad sapnikom v želodec, in zato ne smemo naglo goltati, da nam ne pride hrana v sapnik, ker samo ena drobtinica kruha ali kapljica vode povzroči kašelj in neugoden čut, ki nam ne da mirovati, dokler drobtinice ne izhitimo. To pa se redko kedaj dogaja, ker je sapnik zaprt na gornjem kraju s poklopцем, in tako se more po poklopci hrana v želodec prehajati brez nevarnosti. Ako pa se pri jedi govori, tedaj se poklopec odpre, in tako se dogodi, da jed v sapnik stopi, in mi pravimo pri takej priliki, da je človeku jed presela ali da mu je zaletelo. S kašljanjem more si človek prizadevati, da jed iz sapnika izhiti.

Jabelko je pravo glasilo človeka, ker v njem stvarja se glas; ono obstoji iz več hrustancev, med katerimi so razpete tenke a močne kožice, tako zvane veze (Stimmbänder), in sicer dve gornji in dve dolnji. Te tenke kožice ne zapirajo sapnika popolnoma, ampak med njimi ostane vselej reža ali razpoklina. S pomočjo mišic, ki so v grlu, more se reža razširiti in stisniti. Pri navadnem dihanju je reža velika, ako pa govorimo, tedaj se tenke kožice zdaj bolj zdaj pa manj napnejo, in zrak, iz pljuč izhajajoč, povzroči njihov trepet, in to ravno stvarja glas. Reža med tankimi kožicami zove se zato glasilka (Stimmritze). Čim manjša je reža, to je čim bolj so kožice napete, tem večjo silo potrebuje zrak, da more skoz njo predreti, ali kožice ysled tega hitrejšje trepečejo. Ako se tedaj spreminja napetost kožic, spreminja se tudi hitrost njihovega trepetanja in glas človeški se tako ali povišuje ali znižuje, po tem namreč ali se kožice jače ali slabše napenjajo.

Človek, ki z visokim glasom govori ali popeva, se bolj utruji, kakor oni, ki z globokejim glasom govori ali popeva, in sicer zato, ker potrebuje veliko več sile, da požene zrak iz pljuč skoz tanko režo. Pa visokost človeškega glasa ni samo od napetosti kožic odvisna, ampak tudi od njene dolgosti, kakor tudi od dolgosti reže, to je od velikosti kožic in reže. Čim manjša je namreč reža, tim viši je glas. Deca in žene imajo zato tanek glas, možje pa debel ali globok. Po dolžini reže spreminja se tedaj tudi glas z letmi. Srednja dolžina kožic možkega grla meri 18 milimetrov, ženskega pa 12 milimetrov.

Glasilka človeškega glasila je jeziček, ki se more primerjati z jezičkom piščalk. Ako se popeva s polnim glasom, tedaj trepečejo cele kožice, kedar pa se pišti (Fistelstimme), tedaj trepečejo samo robj kožic. Gladkost in mehkost člo-

veškega glasa pouzročuje to, da se reža ob trepetanju kože pravilno v določenem času zapira. Vse to iznašli so učenjaki s pomočjo goltnega zrcala, s katerim se glasilka lahko opazuje.

Glasoviti anatom Janez Müller dokazal je s svojimi poskusi, da se človeški glas ravno tako stvarja, kakor v piščalki z jezičkom. Privezal je na odprto stekleno cev dve krpici iz kavčuka tako, da je bila med njima reža. Ko se je skoz režo zrak tiskal, začel je kavčuk trepetati, in to stvarjalo je glas.

Glas, ki se v grlu stvarja, pojačuje se skladnim trepetom zraka nahajajočega se v ustnej dupljini. O tem se lahko prepričamo z brundo; ako jo v roki držimo in brnkamo, tedaj ne čujemo glasa, ako pa brundo denemo v usta, tedaj je glas tako močen, da ga lahko čujemo.

Moški glas deli se gledé visokosti na: bas, bariton in tenor. Prvi je najglobokeji, zadnji pa najviši. Ženski glas pa se deli na: alto mezzo in soprano.

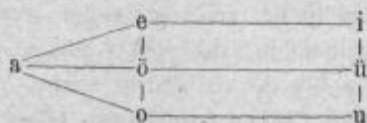
Navadno obsega glas enega človeka dve osmici, in glas izurjenih pevcev in pevkij obsega še veliko več. Tako obsegali so glasovi danskega kapelnika 3 osmice; pevkijne Sessi in Catalani obsegali ste s svojim glasom $3\frac{1}{2}$ osmice. Tudi ljudje istega glasa imajo različen obseg glasov. Tako mogli so bratje Fischer v basu popevati globoki F, in gospodična Lukrecija Ajugari s pridevkom Bastardella mogla je popevati C III .

Žvenk človeškega glasu določuje jakost nadglasov. Glas človeški je zanesljiv, ako lahko iz ene note na drugo prehaja, kar se z mnogokratno vadbo doseže, ali vendar je tudi godbena pamet potrebna, ker absolutna visokost glasa se le težko zapomni. Mnogo godcev zna vendar glas in zvenulje na pamet.

Žrelo in ustna dupljina ne vplivata na visokost glasa, ali po njima spremenjajo se glasovi v glasnike. Človeški jezik ali govor obstoji iz samoglasnikov in soglasnikov. Samoglasniki obstojijo iz godbenih glasov, soglasniki pa so različen šum, ki ga z ustnicami, jezikom, nebom in zobmi stvarjamo. Samoglasniki so, kakor nas Helmholtz uči, kakovost človeškega glasa, in izvirajo iz različnih nadglasov, ki isti glavni glas spremljajo.

Mogel bi kdo vprašati, kako pa more človek tako različen žvenk s svojim grlom stvarjati? Veliko obilje žvenka človeškega glasa izvira iz oblike človeškega govorila (Sprachorgan). Oblika človeškega govorila more se namreč po našej volji spremenjati, in sicer z mehkim nebom, jezikom in ustnicami, in tako ojači se ali glavni glas prožnih kože ali pa jihovi nadglasovi. Po tej spremembi oblike človeškega govorila moremo glavni glas prožnih kože in jihove nadglasove v različnej jakosti združevati, in to ravno stvarja različen žvenk samoglasnikov.

Po obliki ust je uže Du Bois Reymond leta 1817 samoglasnike na te-le rede razdelil:

Iz samoglasnika a izhajajo vsi tri redovi. Pri zgovarjanju samoglasnika a zadobi ustna dupljina livkasto razširjeno obliko. Pri samoglasniku o in u pa

se ustna dupljina pred ustnicami steže in sicer pri samoglasniku u najbolj, med tem ko se v sredini razširja, ker jezik pritiska se na dolno ustnico. Tako tedaj zadobi ustna dupljina podobo steklenice, in glas jeni je f, kakor je to Helmholtz iznašel. Glas ustne dupljine pri samoglasniku o pa je b₁. Pri prehodu iz samoglasnika a poviša se glas ustne dupljine za eno celo osmico, to je do b₂.

Celo drugo obliko zadobi ustna dupljina pri zgovaranju samoglasnikov e in i. Ustnice se namreč nazaj potegnejo in odprejo, jezik se vzdigne, in tako med jezikom in trdim nebom le mali prostor ostane, medtem ko se prostor nad jabelko razširja. Tako zadobi ustna dupljina podobo steklenice z ozkim goltom. Take steklenice imajo pa dva glavna glasa in ustna dupljina pri zgovarjanji a e ima svoje lastne glasove d₂ in g₃ do as₃, pri zgovaranju samoglasnika e ima lastne glasove f₁ in b₃ in pri samoglasniku i ima ustna dupljina glas f in d₄.

Pri samoglasnikih ö in ü zadobijo tudi ustnice livkasto obliko in tako podaljšata golt samoglasnika e in i in zato se pri izgovarjanju teh samoglasnikov spremenjajo samo glasovi golta samoglasnikov e in i in sicer postanejo ti glasovi globlji to je eis in g₃ do as₃, f₁ in f.

Razven samoglasnikov potrebuje še človek v govoru tudi soglasnike, in ti so ali ustniki, kakor m, b, p, f; nebni, kakor: n, nj; zobni, kakor: d, t, č; jezični, kakor: l in r; grleni, kakor: h, g, in k, itd. Razloček med popevanjem in govorom je ta, da se pri popevanju določenih glasov držimo in da od enega glasa na drugega preskakujemo, v govoru pa se glas neprenehljivo spreminja. Izurjeni opazovalec vendar tudi v navadnem govoru najde godbene glasove. Dalje se v govoru naglašene besede označujejo po spremembi visokosti glasa.

Mnogo nčenjakov se je mučilo iznajti umetno grlo, ki bi človeški glas namestovalo. Tako je Willis samoglasnike človeškega govora stvarjal s piščalko z jezičkom, na katerej je ustnik spremenjal. Mersenne omenja orgle, ki so samoglasnike in soglasnike stvarjale. Leta 1791. potoval je Kempelen po Evropi s kipom, ki je izgovarjal človeške besede.

Nekateri ljudje morejo govoriti ne odpiraje ust pri govorenju. Taki ljudje govorijo ravno tako kakor drugi, samo da imajo ustnice zaprte, in jih le tako neznatno gibljejo, da tega opaziti ne moremo. Glas takih ljudi je zamolkel, spremenjen in takov, kakor da bi iz daljave prihajal.

Glas pri navadnem govorenju stvarjamo, kakor že znamo, s pomočjo zraka, ki iz pljuč izhaja. Ljudje pa, ki s trebuhom govorijo, stvarjajo glas s pomočjo zraka, ki ga v pljuča potegnejo; takov govor zdi nam se, kakor da iz zemlje ali zida izhajal. Da nas o tem bolj prepričajo, obrnejo se tudi oni sami na ono stran, od kod glas pride, in oponašajo človeka iz daljave vpijočega. Zmota poveča še se tudi potem, ker taki ljudje zmes s svojim naravnim glasom govorijo. Pri tem se ob enem odpočinejo in zrak spet v pljuča potegnejo.

Govorjenje s trebuhom bilo je že starim znano. Vražarji ali čarovniki in čaravnice sleparili so ljudstvo s takim govorenjem. Glasovit govornik s trebuhom bil je Francoz Comte, o katerem se mnogo pripoveduje. Tako je enkrat v gradu Toursu postal pred zaprto prodajalnico ali štacuno in začel oponašati od

glada umirajočega človeka. Ko je to zbrani narod čul, razbil je dveri, da se gladnik reši. V Remešu oponašal je mrtve na pokopališču in vzbudil tim načinu pri občinstvu silni strah. V Neversu postavi se kraj moža, ki je osla jahal, in začel je v imenu osla govoriti, naj mož stopi raz osla, da ga on dalje nositi neče, kar je prestrašen mož takoj storil. V Freiburgu rešila ga je njegova umetnost smrti. Ondi so ga imeli namreč za coprnjaka in zato so ga hteli v ogenj apnenice vrči, v katerej se je apno žgalo, ali ko ga do apnenice prinesejo, zagrmí iz apnenice, ker oponašal je grom, in ljudje so od straha pobegnoli.

Tudi živali stvarjajo glas in govorijo medsebnó, ali učenjaki še do sedaj tega govora niso mogli preučiti, ker živalski glasovi se silno od človeških razlikujejo. Živali v svojem govoru vendar ne izražujejo pojmov, ampak občutke, kakor v prvi svoji dobi detca.

Od vseh živalij imajo ptiči najbolj razvit glas. Škorec, kos, sraka, yrana in drugi ptiči, ki imajo debeli jezik kakor papiga zamorejo se naučiti izgovarjati posamezne besede. Papiga se celo pesmico nauči in jo tudi popeva, ali zato vendar ona ni od drugih ptičev pametnejša in človeku sorodnejša, ker ona ne zna, kar govori, ampak ponavlja samo iste besede. Tako imajo tedaj posamezne živali sorodnost s človeškimi lastnostmi, kakor na primer papiga v govoru, pes v zvestobi, opica v hodu, konj z delom itd. Papiga le težko popeva, hrum in kričanje drugih živalij, pa lahko oponaša, lajaje kakor pes in mijavkaje kakor mačka. Drugi pa ne samo da so izvrstni pevci, ampak oni morejo tudi posnemati človeško pevanje. Kot izvrstni pevci, ki se lahko napeve naučé, so: lišček, čížek, kos, kanarček, popkar, laški škrijanec, in posebno oponašalec. Ta poslednji more ne le pesmi drugih ptičev, ampak vse druge glasove v prirodi oponašati. Kralj vseh pevcev je vendar slavček, in sicer radi različnosti napevov, kakor tudi radi strastnega in vendar čuvstvenega svojega popevanja. Barington poskusil je napev slavčkov napisati, ali ko je žveglavec napisane note igral, prepričal se je, da slavček drugače popeva. Tudi drugi poskusili so slavčkovó petje napisati ali brez uspeha, ker težko je določiti, kako dolgo posamezni glasovi trpijo.

Glasilo nahaja se v ptičjem grlu globlje v goltu, kakor pri človeku. Cuvier čul je namreč ptiča krikati, kateremu je vrat bil uže odrezan.

Starci prištevali so tudi labuda med pevce, pa mislili so, da je samo pred smrtjo popeval. Pa glas labudov nij popevanje, ampak neka vrst bobnenja.

Starci imeli so namreč tudi ono za godbo in popevanje, kar se dandanes nam ne dopada, ker tudi črčkov (čiričev) glas se jim je dopadal. Orodje, s katerim črček (ščirič) svoj glas stvarja, ste dve kožici na trebuhu, katere on razteza in krči in tako svoje črčkanje povzročuje. Tudi kobilice stvarjajo na podobni način glas in sicer s trenjem kril, in to s trenjem kril po nogah, ali s trenjem nog po svojem telesu.

Čmerl stvarja s svojimi krili hrnenje. Vobče žuželke s svojim letanjem, ki je zdaj hitrejše, zdaj počasnejše, stvarjajo različne glasove.

Tudi dvoživke stvarjajo glas. Tako na primer mladi krokodil mijayče kakor mačka, stari pa ručijo ali johatajo.

Kače sikajo. Vendar ima tako zvana klopotača na repu posebno orodje, s katerim stvarja glas.

Radi svojega regetanja so glasovite žabe, ki se v spomladi v vsakej mlaki prav živahno glasijo.

Tudi nekatere ribe stvarjajo glas. Nekatere od njih stvarjajo glas s trepetom miše.

Razven tega stvarja še je v prirodi mnogo glasov, katerih mi ne začutimo, ker jih ali prehitri ali pa prepočasni tresaji povzročujejo.

Dr. Križan.

Leopold Volkmer, veseli pevec Slovenskih goric.

dr. Jožef Pajek.

(Dalje.)

Štev. 58. Papiga ali bogata nevesta.

Po Murku, str. 57. do 59. štev. 38. J. Košar, 2. zv., štev. 20. Peserl, št. 22.,
poda samo prvo polovico.

1. Mestniki v kerčmi pri mizi sedijo, * No si zdaj eno zdaj drugo gučijo, *
Kaj je ker v pomneži shranjeno mel. * Eden med njimi ba naj štimanejši,
* Vidoma tudi te naj vučenejši, * Gučat' za kratek čas tak je začel.
2. Ptijč je papiga, lep, nueni, veseli, * Lastni svoj dom ma v Zinaski deželi,
* V barkah krez morje pripela k nam. * Vel'ki gospodi, či če'o ga meti,
* Môrejo penez prav dosti našteti: * Dvajsti križakov¹⁾ ma ceno en sam.
3. Nič jih ne griva, kaj za-njega dajo; * Šale no sméhe z njim dostikrat
majo, * Da njim na pitanje odgovor dà. * Njegova glava, kak ogon vso
seme, * Vsako besedo brez truda gorpréme, * No njegov jezik jo gučati zna.
4. Hrami navajen, kam koli vun-ide, * K svojemi domi (pa prazen ne) pride,
* V kluni pernese štimane reči: * Kamčeeke žlahtne no perstane zlate: *
S tem on naredi gospode bogate: * Srečen, ker totega ptiča dobi!
5. Zadi pri peči en kmet sedejoči, * Z vustmi no z očmi guč poslušajoči, *
Zdéhne: Zdaj vodo je dobil moj mlin. * Junce bom odal, bom kupil pa-
pigo, * Kmetičkem' deli pokazal bom figo: * Tak bo, kak gvišno sem
kmetički sin!
6. Kaj si naprej je vzel, to je kmet stora. * Njeg'va papiga leti vun iz dyora,
* No krez en mali čas pride nazaj. * V kluni pernese kos dragega kamna;
* V streho ga vtekne, no že se moč plamna * Vsiple kres hrame, vsi v
ognji so: jaj!
7. Kaj je podobno b'lo dragemi kamni, * Priprava b'lo je k širokemi plamni:
* En na pol mertvi, pol živi voglen, * Kmet je htel gratati velik bo-
gatec: * Draga papiga bo zvesti moj škratec: * Zdaj je štère²⁾ vbogi brez
strehe no sten.
8. Skopce bogato nevesto češ meti? * Češ ti papigo za ženo si vzeti? *
Vzemi si, vzemi! boš kratek čas mel. * Gučala dosti bo, delala malo; *
Sprazdnila mošnjo bo, kašto, klet, štaló; * Boš pogorejec, kak biti si htel.

¹⁾ Križak = Kronenthaler. ²⁾ Štere = vbožec, Bettler.

Štev. 59. Pogorejec ali smešno fantuvanje.¹⁾

Po Murku, str. 61. do 62. štev. 40. J. Košar, 2. zv. št. 21.

1. Serca ne zgubiti, * Či nesreča perleti: * Ona zna oditi, * Či jo sreča nasledi. * Nič je obstojčno, * Vse se hitro spremeni: * Nič je nemogočno, * Vse se lahko zaterpi.
2. Najde te nadloga, * No nedužen jo terpiš: * Misli, da od Boga * K tvojem haski jo dobiš. * Rad na se jo vzemi, * Menje tebe tlač'la bo; * Volo spuni njemi, * K haski si napravi jo.
3. Enkrat je v deželi * Hudi mraz po zimi bil, * Sneg no led debeli, * Zemlo je no vodo skril. * V enem vbožnem hrami * Je en brumen kmet živel, * No ležeč na slami * Merzel život si je grel.
4. Kaj z en strah! Po noči * En hudobnik vužge hram. * Hitro kmet gorskoči, * Brani; pa kak če on sam? * Njegov krič dozvati²⁾ * Dugo nem're sosede, * Da so v kratkem spati * Šli na svoje postele.
5. Zdaj so tu k pomoči, * Ogenj čejo vgasniti; * Čejo njeg'vi moči * Svojo proti staviti. * Pa zabstoj so trudi, * Ogenj vgasnit' se ne dá: * Cagajo že ludi, * En za drugim proč je ša.
6. Kmet se sam navoli: * V nemar žgati hram pusti; * Nič se več ne moli³⁾, * Da bi mu pomagat' šli. * Roke križom dene, * Tiho v ogenj ta gleda; * Zdehne: „Da le mene * Lubi Bog, naj hram zgori!
7. K ognji bliže stopi, * Vusta k smehi naravna; * Reče: „Da, ti skopi! * Vgasniti se ne si da, * Nečem klagovati; * Pa da hramič si mi vzel, * Čem se fantuvati: * Glej! pri tebi bom se grel.“

Štev. 60. Krulavec ino slepec ali srečno pajdaštvo.

Po Murku, str. 63. do 64., štev. 41. Gellert, basni: „Der Blinde und der Lahme.“ J. Košar, 2. zv., štev. 22.

1. Nameri se. da najde slepi * Na stezi en'ga vajvoda; * Pa žile njeg'vih nog so v sklepi * Sasukane kak tertica⁴⁾. * Pun trošta slepi si obeča, * Po stezi da ga vodil bo; * „O, reče, ti si moja sreča! * Glej! to maš pal'co, prejmi jo.“
2. „„Kaj? jaz bi tebe mel pelati? * Ne vidiš pač, da krulav sem: * Na mojih nogah nem'rem stati, * Kak tebe jaz pelati čem? * Pa ti se vidiš močen biti, * Da tak široke pleča maš; * Ti vsako težo znaš nositi, * Či k nošnji svoje pleča daš.““
3. „Či meniš, tak me gorposadi, * Skakom bom tekla kak tekar, * No tebi kazal sled pri lasi. * Da 'z steze zaišel boš nigdar. * Tak tvoje noge bodo moje, * Jaz virt bom gratal močnih nog; * No moje oči bodo tvoje, * Ti virt boš gratal svétlih ok.“
4. Zdaj slepec krulavea posadi * Na svoje rame, no z njim gre, * Kam toti mu vkažuje sadi, * Da ma postaviti nogé. * K dvem opravcama⁵⁾ vkupzapeta * Obojno srečno spelata; * Pa svojo speljat', moč odvzeta * Obema je zabranila.

¹⁾ Fantuvanje. fantuvati se = mašovanje, mašovati se, Rache nehmen. sich rächen.

²⁾ Dozvati = doklicati, errufen, ³⁾ Moliti se = zlo prositi, flehen. ⁴⁾ Tertica = Wiede.

⁵⁾ Opraveca = opravilo, Verrichtung.

5. Ti nimaš to, kaj drugi majo, * No tisto maš, kaj njim fali: * Kaj drugi majo, tebi dajo, * Kaj njim fali, to daš njim ti. * Iz tote nepopunosti * Pajdaštvo zraste med ludmi, * Z pajdaštva zyirajo dužnosti * Človečije prijaznosti.
6. Či ovem dari neb' falili, * Katere Bog je meni dal, * No ne bi bil podveržen sili, * Da mene kaj bi prosit' šel: * Tak samo bi na se ov gledal, * No samo sebi dobro htel, * Se ne bi trudil, da bi zvedil, * Življenje kakšno bi jaz mel.
7. Ne reci: „Meni je krivica, * Da nimam jas, no drugi ma: * Bog, ker v sam-sebi je pravica, * Bog tebi vterga, drugim da. * No ravno to, kaj drugim vtala, * Ja! ravno to je gmajn blago, * Od ker'ga mi dobimo tala, * Či le pajdašni¹⁾ z njimi smo.“

Štev. 61. Mesar ali prisilen stric.

Po Murku, str. 65 do 66., štev. 42. J. Košar, 3. zv., štev. 26. Peserl, str. 9.

1. En kmet bogato virstvo ma: * Pa komi bo on toto da, * Da žlahte nej' nobene? * Bolen se vrže v postelo, * Življenja skoro konec bo, * Bo šel v grob svoje žene.
2. To sliši v mesti en mesar, * Ker kmete noril²⁾ je vsigdar, * Sam sebe pa še bole. * On hitro se na pot poda, * K bolenem' kmeti pride ta, * Kak da bi iskal vole.
3. En kratek guč priložnost da * Odkriti, da si žlahta³⁾ sta, * No se za strice mata. * Za dnes, mesar si misli, bo * Zadosti: vzeme zdaj slovo: * Roke si strica data.
4. Z bolenim neče boljše bit', * Mesari se ne vnoža⁴⁾ prit': * Pogostem ga obiše. * Zdaj dosti troštov mu zguči, * Zdaj kaže, da je žalostni, * Si suze z oči briše.
5. En čas sedi pri posteli, * Po hiši sem no ta gledi, * No vidi psa ležati. * Pokliče ga, pes skoči k njem': * Podoben vuki je po vsem, * Tak vel'ki no košati.
6. Mesar z rokoj pogladi psa, * Z njim vel'ko dopadenja ma, * No reče tak k bolenem': * Stric! tvoj pes lepo kožo ma, * Z nje žlahtna bi odevka b'la * Da sedlo z njoj odenem.
7. Pober se proč od me, cigan! * Boleni skeče; tat pregnan * Si bil, no ne boš načiš. * Zdaj vem, zakaj me gladil si: * Od negda si tak vučeni, * Da nas za nose vlačiš.

Štev. 62. Fige ali luba turgent.

Po Murku, str. 66. do 68., štev. 43. J. Košar, štev. 61.

1. Sin krala Davida, kak pojbič Salomon, * Ker je po oči erbal Izraelski tron, * Sedi en den pred dvermi kralovskega grada; * Pred seboj ma za želo, ne za silo glada, * En korpec fig. * O kak je totem' sadi rad! * Vse — vse bi htel za eno samo figo dat'.
2. Iz korp'ca eno vzeme, z luštom jo gledi, * Jo v vusta vtekne, no se sladko nasmeji. * Pa ravno zdaj, da je, en šterček k njemi stopi, * Od glada

¹⁾ Pajdašen = gesellig. ²⁾ Noriti = golufati, vkauiti. ³⁾ Žlahta si biti = v rodi si biti, verwandt sein. ⁴⁾ Vnoža se mi = fällt mir schwer.

- splehan omedli, no komaj sopi, * On prosi kraliča za malo almoštvo, * Da z njoj življenje si za dnes nategnil bo.
3. Te kralič segne v žepe, iše no gledi, * Či v kerem gde en droben penes skrit teči: * „Glej,“ reče, „šterček! jaz ti nimam dnes kaj dati, * Pa zjutra pridi; zjutra dam, da boš bogati.“ * Šterček se nakloni kraliči, no gre * Od njega proč; v nebesa vzdigne gor roké.
4. „„Kak?““ oča, ker na sina 'z okna dol gledi, * No njegov guč posluša, ježno zakriči: „„Kak? zjutra češ pomagat? Tak gučijo skopi: * Bo zjutra živ, da smert že dnes iz njega sopi: * Zdaj kčasi fige talaj, pol od njih mu daj! * Pomoč ne nuca zjutra, on jo nuca zdaj.““
5. Strah kraliča premaga, ga dregetec ma: * Odšteje polovico fig za šterčeka, * Pomekne se, rekoč: „Češ tu kraj!) mene sesti, * Tak sedi dol, no začni svoje fige jesti.“ * O kak en navuk 'z vust očeta Davida * Popravi hitro serce sina skopega!
6. Te mali šterček z luštom jé naštetí sad; * Si gerlo z njim namoči no prežene glad. * Zahvalna suza v njeg'vem oki zdaj trepeče, * On z kušcom vlije jo na roko, no te reče: * „O kralič! naj ti plača Izraelski Bog, Da mene si odrešil dnes od smertnih rok.“
7. Na to zamukne²⁾ kralič, tih je, ne guči; * Pa v sereci zdaj občuti slajo milosti. * Od nje pijani svoje fige jesti zabi, * Vse šterčeki v žep verže, kak je vkup nagrabi: * Vesel na njeg've persa se nasloni ta, * 'Z prijaznosti mu v lice sladke kušee da.
8. Te človek, kak en pojb, to turgent se vuči, * Da pamet njemi pravi: To ti dužen si! * Pa či on turgent stori, no se z njoj zaroči, * Te še le mu lepota njena sveti v oči: * Dobi do nje ljubezni več od dne do dne, * Niš nem'ro njeg'vo srce ločiti od nje.

Štev. 63. Duh ali štirje navuki.

Po Murku, str. 68. do 69., štev. 44. Lessing, Fabeln, III. 3: „Der Geist des Salomo.“ J. Košar, štev. 62.

1. En stari no donucan kmet * Gre sejat, da bi mel kaj žet; * Pa, dare orje njivo, * Pod hrastom v senci vidi stat' * Človeka, ker je star ne mlad, * Da brado ma vso sivo.
2. Prestrašen sliši toti glas: * „Ne boj se, „Salomon sem jaz! * Povej, kaj delaš, stari?“ * „„Či Salomon, kak praviš, si, * Zakaj, „kaj delaš“ pitaš ti? * To — to, kaj gvišne stvari.““
3. „„V mladletji moj'ga mladenstva * Si rekel: Pojdi k mravli ta! * Od nje se maš vučiti. * Jaz bogal sem, kak je dužnost; * Od mravle flis no šparavnost * Se skrbel sem dobiti.““
4. „Dva navuka si gorprijel: * O da bi bil vse štiri vzel!“ * Duh njemi odgovori. * „Še enkrat pojdi k mravli ta, * Od nje si vzemi zadna dva, * Le bogaj no to stori.“
5. „Zdaj v zimi tvoje starosti * Nič žmetnega³⁾ ne delaj ti, * Kak mravla si počivaj. * No kak ti dala je dužnost, * To je: Tvoj flis no šparavnost, * Z veselim sercom vživaj.“

(Dalje sledi.)

¹⁾ Kraj = zraven. ²⁾ Zamukniti = zamolkniti, verstummen. ³⁾ Žmeten = težek, schwer.

Pisma Popotniku.

Iz Mrzle doline.

III.

„No, vendar spet enkrat komaj — nič iz Mrzle doline“, praviš Popotnik mi dragi! — Da, da, gola istina, iz Mrzle naše doline že res precej dolgo nisi prejel nobenega poročila; to pa je tudi popolnoma naravno. Hm, Ti pa se še čudiš? morda me že celo sam pri sebi biležiš med svoje mirne, Tebi vse dobro želeče „pametno“ molčeče — lenuhe! O, Popotnik moj čislani, le počasi in previdno s tako ostro obsodbo, le malo potrpi in poslušaj me, prosim Te! Krepko in modro hočem vse enako sumničenje od sebe suniti in svoje mrzlo — hočem reči res skoraj malo dolgo molčanje opravičiti pred Tabo in Tvojimi čast. čitatelji, kateri pa itak malenkosti iz naše doline pogrešali niso. Poiskal bom toraj vse mogoče vire svoje žlabudrave modrosti, da se vsaj navidezno možato odrežem.

Čuj, Popotnik, pri nas je že dolgo časa toplo, vroče; yso mrzloto je pregnala neka neprenosna, skoraj bi djal, nestrpna vročina in naše Mrzle doline več ni ne; kako pa Ti naj kedo poroča iz kraja, kateri je popolnoma preminul in zato tudi Ti, moj čislani, iz Mrzle doline nobenega pisma prejel nisi. In tako sem se, mislim, vsaj dobro odrežal in opravičil — quod erat demonstrandum. — Veš izgovor je dober, če je tudi iz trte zviti, da le drži. Saj tako vem, da mi ne verjameš, in če bi Ti tudi povedal golo resnico.

Pa sem sè svojim dokazovanjem in opravičevanjem že zopet predaletč zašel, če nisem celo pravega pota zgrešil. Meni samemu tako obilno skrpani uvod ni povsem ušech, vendar se ga skoraj ne morem ogniti, kajti moj dušni stan je v tem hipu nekako čuden, težaven; ne vem kako in kje bi se lotil trde lupine, katera ima jedro današnjemu mojemu pismu; dasi mi je glava polna misli, srce polno čutil, vendar jim ne morem dati pravega življenja.

Ti Popotnik, ki redno vsak mesec potuješ križem po svoji in naši domovini, ki po dvakrat na mesec obiskuješ svoje prijatelje in znance — včasih menda tudi kakemu nasprotniku, ali celo sovražniku svojemu slučajno v roke prideš, kateri Te s pomilovanjem v srečo in posmehom na renegatskem obrazu kot „Mesnerblatt“ odpravi; Ti na obilnem potovanju ja sigurno veš mnenja naših somišljenikov in naših nasprotnikov; gotovo bode Tebi tudi znano, je li naše učiteljstvo zadovoljno s svojim obstankom, zadovoljno z napredkom naše v sedanje razmere povite šole? kako napreduje naše šolstvo v vzgojnem obziru? ali občutiš ali izveš v tem smislu kake pritožbe? pohvalo — grajo? ali nobenega tovariša nikjer nič čevlji ne žulijo? ali kaj slišiš, je li res, da bi nam nekateri gospodje inženirji in pijonirji, ki so od inostranske podjetne družbe prevzeli stavljenje mosta od Belta do Adrije, radi popolnoma sapo zaprli. Veš tem dobro plačanim delavcem velja gaslo: Moč gre pred pravico. Z nenavadno elastičnostjo razlagajo postave sebi in svoji močnejši stranki v korist. Ali si Ti kaj slišal že o oblastnih govorih nekajih gospodov, ki tudi šole obiskujejo in učiteljevo avtoriteto med drugim tudi s tem utrjujejo, da po krčmah, tobakarnah itd. po „Gesinnungstüchtigkeit des Lehrers“ poprašujejo, jim častne pridevke kakor Heissporne, Hitzkopf, windische Mice ect. milostno podelujejo? Pa kaj takega grajati se ne sme, pa tudi ni lepo; no jaz tudi ne grajam tega, ampak mimogredé „pohvalno“ omenjam našemu stanu in šolstvu na korist.

Zdaj sem pa kar v kratkih besedah skoraj preveč povedal in vendar še nisem prišel do jedra.

Ti si že pisal Popotnik, da bi bilo od velike koristi, če bi se slovensko učiteljstvo, katero nosi veliko težja bremena od svojih nemških tovarišev le v enem jeziku delujočih, spojilo v ožjo zvezo, v društvo, ali da bi vsaj od časa do časa se sešlo in posvetovalo v lastnih in šolskih zadevah; te želje se še niso uresničile.

Slovensko učiteljstvo naj bi se vsaj vsako leto enkrat zbralo, ter skupno pretresavalo učiteljstvo in šolstvo naše zadevajoče predmete. Več društev je iz „štajerskega lehrerbunda“, kateri naših teženj nikdar in nikjer zastopal ni izstopilo, treba toraj, da se sami tesneje zvežemo — v družbi je moč —, če hočemo, da nas in naših idej popolnoma nepoplavijo v — morje. Že to bi bilo velike veljave, če bi se spodnje-štajerski učitelji že vsaj sami zase včasih zbrali in kak „glas“ od sebe dali.

Nekdo mi ogovarja, da takšni sklepi itak nimajo nobene veljave; jaz pa pravim, če se tudi na prvo trkanje, na drugo, tretje nič vidnega ne doseže, zna pa biti utrjena temeljna podlaga, na katerej se ta ali ona prošnja, nasvet ect. v četrto vendar povoljno reši.*)

V tem smislu tovariši, Vas kličem — ne na krvavi boj — ne tega ne, ampak na krepko delo, na veselo gibanje!

Popotnik, zdrami naše sotrudnike, naj ne sedé dalje kakor Ahilej pri šatorih molčeč roke križem držeč. To upanje naj bi ne šlo za drugimi! potem pa se kmalo zopet oglasi Tvoj dopisnik iz sedaj Sparčene doline. T.

Dopisi.

Od Save. (Izv. dopis.) [Slomšek kot pedagog.] Pod tem naslovom sta došla ptujskemu učiteljskemu društvu pred 2 ali 3 leti dva spisa, ki se potegujeta za darili, [kateri je ono v ta namen nabralo in razpisalo. Spisa sta bila došla, menda še predno je bil prvi obrok pretekel. Toda ptujskemu učiteljskemu društvu ona spisa nista zadostovala in je darili še 2 ali 3krat razpisalo. — To priliko porabi „Deutsche Wacht“ v Celju, ki v dopisu od Drave najprvo nekatere zadravske slovenske učitelje zasmehuje, potem pa še to zadevo po svoje zaničljivo obravnava, kakor ima pač ta list že navado, kedar govori o slovenskih razmerah, o slovenskih učiteljih. To mi je dalo povod, da javno spregovorim o razpisani nagradi za spis „Slomšek kot pedagog“.

Do zdaj se v slovenskem jeziku o Slomšku kot pedagogu res ni bralo obširnih obravnav, da si so se ga v svojih citatih slovenski pedagogijski in nepedagogijski pisatelji večkrat spominjali. V nemškem jeziku je bil koj po Slomškovu smrti napisal o tem duševnem velikanu č. g. korar Kosar celo knjigo, ki je bila tako temeljita, da drugim pisateljem ni veliko ostajalo, še o njem povedati. Slomškova dela je pa začel izdajati hvalevredni župnik Lendovšek, ki nam je ravno letos v 4. Slomškovu knjigi podal izvrstne Sl. pedagogijske, politične in narodno-gospodarske spise. Ta knjiga je s pedagogijskega stališča v mali meri Slovincem nekako to, kar je Diesterweg Nemcem. Tako smo dobili torej v teku 23 let, od kar je namreč Slomšek na onem svetu, že 5 knjig o njem; v 4 slovenskih knjigah je že veliko in to najboljšega Slomškovega literarnega blaga, v Kosarjevi nemški knjigi pa se nam v popolni celoti slika vse duševno delovanje Slomšek-ovo. „Učiteljsko društvo ptujsko“ je pa hotelo, da bi kateri slovenskih pisateljev, menda slovenskih učiteljev, opisal Slomška kot pedagoga.

Na ta poziv poslala sta svoje izdelke dva slovenska pisatelja, ki sta na dobrem glasu med slovenskim učiteljstvom. Ker se je malo nadejati, da bi se pri novem razglasu (3. ali 4.) še kdo oglasil, zato bi bilo želeti, da se spisa že zdaj priobčita, in sicer v „Popotniku“ in „Učiteljskem Tovarišu“. Naj bi elaborata bralo ptujsko učiteljsko društvo natisnena in po tem sodilo. To bi radi tega bilo želeti, da bi jih brali tudi nemškutarski dopisniki v „Deutsche Wacht“ in tudi oni še le potem sodili.

*) Tega mnenja smo tudi mi, in iz srca želimo, da bi nasvoti pisateljevi postali kmalu meso in kri. Vredn.

Ljubljana. (Društvo „Narodna šola“) imelo je 9. t. m. zvečer svoj občni zbor, katerega se je udeležilo 21 članov. Predsednik g. Stegnar pozdravi došle člane in konstatuje, da je pretečeno 13. leto bilo najsijajnejše, odkar društvo obstoji, za 100% boljše, nego prejšnja leta. Za ta uspeh zahvaljuje se vsem, ki so s svojo požrtovalnostjo k temu vspehu pripomogli, vsem podpornikom, mej katerimi jih več imenoma našteva kakor: gospo Murnikovo, Lahovo, gg. dr. vitez Bleiweis, dr. Babnik, Senekovič, slovenskim časnikom in „Südost. Post“, ki so občinstvo opozarjali, da se je začelo zanimanje in živahna agitacija, katero je podvojil še poseben slučaj.

Okončavši svoj stvarni in obširni nagovor zakliče g. predsednik: Zivile gospice in živel! gg. kolegi, ki imajo srce za „Narodno šolo!“ (Živioklici.)

Potem je prišlo na vrsto poročilo blagajnikovo in tajnikovo. Iz teh poročil vidi se izredno napredovanje „Narodne šole“ v letu preteklem, kajti vseh dohodkov je bilo 1677 gld., troškov pa 1632 gld. 55 kr., mej katerimi je pa 595 gld. v gotovem naloženih. Od teh stroškov dobilo je 50 ljudskih šol za uloženih 306 gld. za 414 gold. 2 kr. šolskega blaga, 55 učiteljev za uloženih 195 gld. šolskega blaga za 305 gld. 86 kr., 15 ljudskih šol v dar učnih pripomočkov za 94 gld. 85 kr., 2 učitelja brezplačno šolskega blaga za 13 gld. 13 kr., vkupe se je razdelilo za 827 gld. 86 kr. šolskega blaga.

Mej dobrotnimi doneski čitamo: dr. vitez Fran Močnik v Gradei 70 gld., deželni zbor kranjski 100 gld., čisti donesek veselice Vrhnjskih rodoljubov (priredila Črne in Podkrajšek) 50 gld. 14 kr., Obrtniško pomočno društvo v Ljubljani (J. N. Horak) 20 gld., mestni zbor Ljubljanski 200 gld., „Znanstvena predavanja“ (dr. vit. Bleiweis, dr. Babnik, Senekovič) 259 gld. 40 kr., Litijsko pevsko društvo po g. Cepudru 25 gld., učitelj J. Novak nabral 30 gld., Bregar Jovana 6 gld., Društvo meščanske vojašnice (po g. J. N. Horaku) 10 gld., Literarno zabavni klub v Ljubljani 14 gld. 50 kr., gospa Waraun v Št. Jarneju 10 gld., veselica v Lescah, osnovana po gosp. J. Žirovniku 70 gld., nabrani darovi pri učiteljskej konferenci v Logatci 21 gld. 40 kr., čisti donesek veselice Št. Jakobskih pevcev v Radovljici (g. L. Belar) 20 gld., Praprotnik Ana 7 gld. 80 kr., Verne Fani v Kamniku 20 gld. itd. vkupe dobrotnih doneskov 1003 gld. 98 kr.

Ko so se imenovali nekateri teh dobrotnikov, ustali so zborovalci v znamenje zahvale. Poročila vzela so se z odobravanjem na znanje in dotičnim funkcionarjem izrekla zahvala.

Potem je vprašal jeden zborovalec, je li odbor prosil hranilnico kranjsko za podporo, na kar je predsednik Stegnar odgovoril, da se je prošnja uročila, a da je bila brezvspešna. „Narodna šola“ ni niti odgovora dobila.

Na to pričela se je precej dolga debata o kariranih računih, katere je ministerstvo za naprej prepovedalo. Nasvetovalo se je, da bi se omislile računnice jednorizne, naposled pa se je prepustilo odboru, da ukrene, kakor se mu bode prikladno zdelo.

Za pregledovalce računov izvolijo se per acclamationem gg. Gabršek, Žvagen in Javoršek, s tem dodatkom, da imajo ta posel opravljati do bodočega občnega zbora.

Ko je potem prišla na vrsto volitev predsednika in odbornikov, bili so vsi odborniki v tem jedini, da skoro vse, večinoma hlapčevsko delo, ki ga provzročuje razpošiljanje mnogovrstnega šolskega blaga, opravlja izključno le gospod predsednik sam, kateremu je nekaterekrat marljivo pomagal gosp. H. Podkrajšek, kateremu se izreče tudi zahvala. Odborniki so z mnogim drugim poslom preobloženi, deloma izven Ljubljane stanujoči, da ne utegnejo in ne morejo pomagati.

Z ozirom na to se po živahni debati sklene, da se g. predsedniku dá na razpolaganja 100 gld. za „poselska opravila“, da mu ne bode treba uknji-

ževati vseh krajeverskih izdatkov in da si privzame pomagачa za mnoga mehanična opravila, kateremu določi iz te svote po svoji previdnosti nagrado.

Predsednikom bil je per acclamationem zopet izbran g. Srečko Stegnar, isto tako tudi vsi dosedanji odborniki gg.: Praprotnik Andrej, Močnik Matej, Borštnik Ivan, Govekar Fran, Podkrajšek Henrik, Praprotnik Fran, Tomšič Ivan, Žumer Andrej.

Potem zaključilo se je zborovanje, ko je trajalo poltretjo uro. Društvo sme s svojim delovanjem v letu preteklem biti popolnem zadovoljno, dal Bog, da bi tudi prihodnje leto bilo vsaj jednako uspešno. Rodoljubom po vseh slovenskih pokrajinah polagamo prav toplo na srce, da po svojih močeh podpirajo „Narodno šolo“ in jo priporočajo v krogih svojih znancev in prijateljev.

„Sl. N.“

Novice in razne stvari.

[Iz c. kr. štaj. dež. šolsk. sveta]. V seji dne 10. t. m. poročal je dež. šolski svet o nasvetih glede umeščenja mesta učitelja na mariborskem gimnaziju, je rešil prošnje za podpore in starostne doklade, kakor vloge, naj se izprosi dvema zasebnima šolama pravica javnosti, je odobril predlog, da se ime ljudske šole „Bockenberga“ spremeni v ime „Hofkirchen“, je prošnjo nekega iz službe odpuščenega učitelja, naj se discipl. preiskava še enkrat vrši, odbil, je naročil, da ima nek učitelj radi nepovoljnih poučnih uspehov delati še enkrat izpit za učiteljsko sposobnost, je javil da zamore odpoved nekega prov. učitelja na svoje mesto le v tem slučaju sprejeti, ako se dotični odpove sploh učiteljskemu službovanju, je grajal, da se jesenske počitnice tako gosto prelagajo, je dovolil, da se ljudska šola v Fernitz-u razširi v četirirazrednico in da se pri ljudski šoli v Omureku osnovi paralelka, ter da ostanejo paralelke pri ljudskih šolah v Eisenerz-u, Rottenmann-u in na Kalvarienberg-u.

[Premije za obrezovanje dreves] — primeri naš članek „Kako je drevesa snažiti“ v 4. štev. let. „Pop.“ — dobili so in sicer a) zlato medaljo: Gosp. Jože Slekovec, naduč. v Jarenini; b) sreberno medaljo: Gg. Štefan Kovačič, Anton Kokot, Karol Pestevšek, Franc Praprotnik in Jože Supanek; c) bronasto medaljo: Gg. Franc Eller, Toma Grah, Ivan Paulšek, Franc Pečovnik, Tone Petriček, Franc Ranner in Juri Žmave.

[C. kr. mestni šolski svet Ljubljanski] imel je 16. t. m. zvečer sejo. Ker se je za nemško deško šolo oglasilo premalo učencev, vseh vkupe namreč sedem, od katerih pa dva nemški ne znata, dva pa ne spadata pod mesto Ljubljansko, vrhu tega pa tudi ne znata dovolj nemški, sklenilo se je sporočiti c. kr. deželnemu šolskemu svetu kranjskemu, da se ustanova nemške deške šole opusti. Nemška dekliška šola, v katero se je upisalo vsega skupaj 23 učenk, pa se ustanovi to šolsko leto. Nadalje bil je pri tej seji govor, da so mestne ljudske šole s slovenskim učnim jezikom prenapolnjene in sklenilo se je, da se napravi več paralel.

[Ljubljanska izpraševalna komisija za splošne ljudske in meščanske šole] do konca l. 1887/88 sestavljena je takó-le: Načelnik komisiji: gospod Blaž Hrovath, ravnatelj na učiteljišču; njegov namestnik: gosp. Josip Kreminger, profesor na realki; dalje so članovi te komisije profesorji na učiteljišču gg. Josip Celestina, Viljelm Linhart, Edvard Samhaber, Jakob Vodeb in Vilibald Zupančič; dalje gg. 'gimn. prof. Mihael Wurner, mest. ljudski nadučitelj Andrej Praprotnik, učitelj na vadnici Ivan Tomšič in Anton Nedved. Iz francoščine izpraševal bode prof. na realki gosp. Em. vitez Stauber in iz ročnih del gđ. Marija Fröhlich, učiteljica na vadnici.

Vabilo k zborovanju ptujskega učiteljskega društva dne 1. oktobra t. l. ob 11. uri dopoldne v okoliški šoli. Vzpored: 1. Prečitanje zapisnika, 2. Dopisi, 3. Predavanje, 4. Nasveti. K obilnej udeležbi vabi odbor.

Vabilo. „Savinjsko učit. društvo“ imelo bode v dan 8. oktobra t. l. ob 2. uri popoldne v Braslovčah svoje redno zborovanje s sledečim vspešdom: 1. Prečitanje zapisnika glavne skupščine. 2. Prostovoljno prednašanje. 3. Razni nasveti. P. n. društveniki se uljudno povabijo k obilnej udeležitvi. Odbor.

Spremembe pri učiteljstvu.

Gosp. Franc Atzler, podučitelj pri Kapelah (Gornja Radgona) pride za učitelja na Ščavnico; gosp. Gustav Vodušek v Globokem postal je tukaj nadučitelj; gosp. Albert Planer, podučitelj pri sv. Trojici in gosp. Srečko Mahor, poduč. v Framu postala sta učitelja, prvi v Kostivnici, drugi v Makolah. Isto tako je postal gosp. Stanko Marin, podučitelj v Brežicah, učitelj pri sv. Tomažu (Ormuž); gosp. Armin Gradišnik v Senožečah (Kranjsko) dobil je poduč. službo v Hrastniku. Gosp. Franc Koceli, poduč. na Frankolovem pride v Zidanmost, gosp. Peter Paulin, poduč. v Manjšbergu pa na Ptujsko goro. Gosp. Jože Potočnik, upokojen nadučitelj majnsberški je 14. dne t. m. v 81. letu svoje dobe umrl. N. v m. p.

NATEČAJI.

Štev. 408.

Učiteljsko mesto.

Na v III. plačilni razred uvrsteni enorazredni ljudski šoli (s slovenskim poučnim jezikom) pri sv. Petru nad Laškim trgom se 1. dnevom meseca novembra t. l. umešča definitivno mesto učitelja.

Poleg sistemovanih dohodkov je s tem mestom združeno tudi prosto stanovanje.

Prosilci naj vložijo svoje prošnje do 30. septembra 1885 pri krajnem šolskem svetu pri sv. Petru nad Laškim trgom.

Okrajni šolski svet v Laškem trgu, dne 5. septembra 1885.

Predsednik.

Štev. 440.

Podučiteljsko mesto.

Na četirirazredni deški (ljudski) šoli v Brežicah se umešča mesto podučitelja z dohodki po III. plačilnem razredu **tako** definitivno ali tudi provizorično.

Prosilci za to službo naj vložijo svoje prošnje predpisanim potom do 25. dne oktobra 1885 pri krajnem šolskem svetu v Brežicah (Rann.)

Okrajni šolski svet v Brežicah, dne 17. septembra 1885.

Predsednik.

Štev. 341.

Podučiteljsko mesto.

Na dvorazredni v IV. plač. razred uvrsteni ljudski šoli (s slovenskim učnim jezikom) v Slivnici se s 1. dnevom meseca novembra t. l. umešča mesto podučitelja. Poleg sistemovanih dohodkov je s tem mestom združeno tudi prosto stanovanje.

Prosilci naj vložijo svoje prošnje do 22. septembra 1885 pri krajnem šolskem svetu v Slivnici, pošta št. Jur na južni železn. (St. Georgen a. d. S. B.)

Okrajni šolski svet v Šmarjem, dne 25. avgusta 1885.

Predsednik.

Štev. 302.

Podučiteljsko mesto

na dvorazredni v IV. plačilni razred uvrsteni ljudski šoli (s slovenskim učnim jezikom) pri sv. Martinu na Paki se s 1. dnevom meseca novembra 1885 umešča.

Poleg sistemovanih dohodkov je s tem mestom združeno tudi prosto stanovanje. Prošnje naj se vložijo do 10. dne oktobra 1885 pri krajnem šolskem svetu št. Martin na Paki.

Okrajni šolski svet v Šoštanj, dne 21. avgusta 1885.

Predsednik: **F. Finetti s. r.**